

Заклучение. Главная цель по работе с одарёнными детьми в образовательном процессе – это содействие интеллектуальному, эмоциональному и нравственному росту ребёнка; непрерывному самораскрытию, реализации лучшего в человеке на пути личностного становления.

Рассмотренные методы и формы обучения нацеливают деятельность каждого учителя на поддержку познавательного интереса своих учеников, формирование потребности и способности личности к саморазвитию, создание максимальных условий для развития одарённой личности.

1. Блинова, В.Л. Детская одаренность: теория и практика: учебно-методическое пособие / В.Л. Блинова, Л.Ф. Блинова. – Казань: ТГПУ, 2010. – 56 с.

2. Бумаженко, Н. И. Социально-педагогические основы работы с одаренными детьми : курс лекций / Н. И. Бумаженко. – Витебск : ВГУ им. П. М. Машерова, 2007. – 125 с.

3. Крицкая, Н. В. Сделать урок интересным [Электронный ресурс] / Н. В. Крицкая, А. Н. Ковалевский // Мир детства в современном образовательном пространстве : сб. статей студентов, магистрантов, аспирантов. – Витебск : ВГУ имени П. М. Машерова, 2020. – Вып. 11. – С. 81-83. – Режим доступа: URL:<https://rep.vsu.by/handle/123456789/21599>. – Дата доступа: 27.01.2023.

4. Организация работы с одаренными детьми : электронный учебно-метод. комплекс / сост. Т. В. Александрович. – Брест : БрГУ, 2018. – 204 с.

ФАРМІРАВАННЕ ЧЫТАЦКАЙ САМАСТОЙНАСЦІ МАЛОДШЫХ ШКОЛЬНІКАЎ НА ЎРОКАХ ПАЗАКЛАСНАГА ЧЫТАННЯ

*Н.В. Крыцкая, А.У. Фунцікава
Віцебск, ВДУ імя П.М. Машэрава*

Сучасныя падыходы да адукацыі патрабуюць ад настаўніка фарміраванне камунікатыўна пісьменнай асобы вучня. Актуальнасць дадзенага артыкула заключаецца ў тым, што выпрацоўка навыка чытання – гэта аснова паспяховага навучання па ўсім школьным прадметам, асноўная крыніца атрымання інфармацыі і нават спосаб зносін. Паспяховае фарміраванне ў вучняў чытацкай самастойнасці на ўроках літаратурнага чытання вядзе да эфектыўнага развіцця памяці, вустай і пісьмовай мовы, павышае ўзровень развіцця пазнаваўчай дзейнасці вучняў. Актамя гэтага праз творы беларускіх аўтараў добра рэалізуецца выхаваўчы аспект, прыцягваецца ўвага і цікавасць падростаючага пакалення да гістарычных вытокаў вялікай і малой радзімы.

Мэта публікацыі – паказаць некаторыя шляхі фарміравання асноў чытацкай самастойнасці ў малодшых школьнікаў.

Матэрыял і метады. Метадалагічную базу даследавання складаюць працы айчынных і замежных навукоўцаў, метадыстаў і педагогаў. У артыкуле выкарыстоўваліся метады вывучэння навукова-метадычнай літаратуры па праблемы даследавання, метады абагульнення, метады педагагічнага назірання за вучэбным працэсам.

Вынікі і іх абмеркаванне. Праблема фарміравання чытацкай самастойнасці вучняў трывожыла такіх навукоўцаў, як Р.Н. Бунееў, Л.Ф. Кліманава, Н.Н. Святлоўская, К.Д. Ушынскі і іншых.

Даследчык Н. А. Рубакін сцвярджае, што чытацкая самастойнасць – гэта ўласцівасць асобы, для якой характэрна наяўнасць матыву ў першую чаргу ў педагога, і толькі ў такім выпадку ён зможа перадаць гэту якасць сваім падапечным.

Пад чытацкай самастойнасцю можна разумець здольнасць чытача выкарыстоўваць кнігу як крыніцу ведаў і інфармацыі, такое вызначэнне дае Л. Бераснёва.

Сучасная сістэма фарміравання чытацкай самастойнасці малодшых школьнікаў прадугледжвае тры этапы навучання.

Першы этап – падрыхтоўчы, які працякае паралельна з перыядам навучання грамаце і адпаведна роўны яму. *Другі этап* – пачатковы, які ідзе за падрыхтоўчым. *Трэці этап* – асноўны, усярэдзіне якога ў сваю чаргу вылучаюцца: уласна-асноўны этап і завяршальны.

Пачатковая школа павінна сфармаваць малодшага школьніка як свядомага чытача, які выяўляе цікавасць да чытання, валодае трывалымі навыкамі чытання (на ўзроўні дадзенага ўзросту), спосабамі самастойнай працы з тэкстам і дзіцячай кнігай (гэта значыць чытацкімі, маўленчымі і вучэбнымі ўменнямі), які валодае пэўнай начытанасцю, маральна-эстэтычным, мастацкім, эмацыйным развіццём.

Работа па фарміраванні сістэмы чытацкіх уменняў працягваецца з першага па чацверты класы. Даследаванні на выяўленне ўзроўню сфарміраванасці чытацкіх уменняў і ўзроўню літаратурнага развіцця будуць праводзіцца ў канцы кожнай чвэрці.

Асноўным сродкам на ўроках пазакласнага чытання з'яўляецца дзіцячая кніга. Гэта адносна свабодныя заняткі, на якіх развіваюцца чытацкія інтарэсы, круггляд дзяцей, іх пачуцці, ўспрыманне мастацкіх вобразаў. Іх уяўленне і творчасць. Пры правядзенні заняткаў пазакласнага чытання важна выкарыстоўваць яркія кнігі з яркімі ілюстрацыямі, якія дакладна адпавядаюць зместу кнігі.

Урокі пазакласнага чытання павінны быць цікавыя, стаць святамі кнігі, дзеці чакаюць іх з нецярпеннем. Структура такіх заняткаў надзвычай разнастайная, не падпарадкоўваецца якой-небудзь схеме. Кожны занятак – творчасць настаўніка і навучэнцаў, і чым больш разнастайнасці, чым больш жывасці і гнуткасці атрымоўваецца дамагчыся на гэтых уроках, тым больш поспехаў дасягае настаўнік са сваім класам.

Гутарка на ўроках пазакласнага чытання выкарыстоўваецца, але не так разгорнута, як звычайна на ўроках літаратурнага чытання. Форму гутаркі прымае і абмеркаванне прачытаных кніг, і рэкамендацыі новых. Своеасаблівае гутаркі складаецца ў тым, што ўсе пытанні разлічваюцца на больш высокую самастойнасць навучэнцаў, чым звычайна, на разгорнутыя, нескладаныя адказы, на прыцягненне дадатковых звестак – з жыцця, з іншых кніг.

Для развіцця чытацкай самастойнасці могуць быць выкарыстаны наступныя прыёмы:

Прыём «Стварэнне віктарыны»

Пасля прачытання твора дзеці самастойна, карыстаючыся навучальнымі тэкстамі, рыхтуюць пытанні для віктарыны, потым аб'ядноўваюцца ў групы, і праводзяць спаборніцтва. Можна прапанаваць кожнай групе выбіраць лепшага - «знаўцы», а потым задаць яму пытанні (удзельнічаюць усе жадаючыя).

Прыём «Экранізацыя»

З вялікім задавальненнем і цікавасцю дзеці займаюцца экранізацыяй, складаннем коміксаў – гэта праца, якая спалучае ў сабе малюнак з тэкстам. Яна патрабуе ад навучэнцаў веды зместу тэксту. У працэсе працы над экранізацыяй пажадана разам з педагогам вызначаць кадры, падбіраць подпісы да іх, часам і музычнае суправаджэнне.

Прыём «Куткі»

Гэтую методыку можна выкарыстоўваць на занятках пры складанні характарыстыкі герояў якога-небудзь твора. Клас дзеліцца на дзве групы. Адна група рыхтуе доказы станоўчых якасцяў героя, выкарыстоўваючы тэкст і свой жыццёвы вопыт, іншая - адмоўных, падмацоўваючы свой адказ цытатамі з тэксту. Дадзены прыём выкарыстоўваецца пасля чытання ўсяго твора. У канцы заняткі робіцца сумесны выснову.

Яшчэ адным спосабам развіцця чытацкай самастойнасці вучняў пачатковых класаў можа стаць творчая дзейнасць дзяцей, накіраваная на выкарыстанне і падбор рыфмы, а таксама ўласнае складанне казак і гісторый. Дадзеныя заданні спрыяюць развіццю дзіцячага літаратурнага творчасці, далучэнні да літаратуры, а гэта спрыяюць развіццю навыкаў чытацкай самастойнасці, бо у вучня, які можа скласці, з'яўляецца неабходнасць запісаць прыдуманасць, а затым і прачытаць творы іншых аўтараў.

Заклучэнне. Для развіцця чытацкай самастойнасці малодшых школьнікаў на занятках пазакласнага чытання найбольш аптымальнымі прыёмам будучы выступіць творчыя заданні, накіраваныя на развіццё чытацкай самастойнасці, выхаваўчыя гутаркі.

Праведзеная нами даследчая работа дала магчымасць пераканацца шчыра тым, што ўрокі пазакласнага чытання спрыяюць развіццю ініцыятывы, развіваюць камунікатыўныя навыкі, мяркуюць самастойны пошук сродкаў і спосабаў вырашэння задач, звязаных з рэальнымі сітуацыямі ў жыцці. Падобная форма работы прыцягвае і актывізуе навучэнцаў.

1. Данич, О. В. Формирование лингвокультурной грамотности младших школьников на материале народной культуры белорусов [Электронный ресурс] / О. В. Данич // Русские традиции бытовой лингвокультуры в славянском пограничье : научные доклады участников Международного научно-просветительского форума, Новозыбков, 17–20 мая 2022 г. – Брянск : Брянский государственный университет имени академика И.Г. Петровского, 2022. – С. 505–510. – Режим доступа: <https://rep.vsu.by/handle/123456789/33811>. – Дата доступа: 27.01.2023.

2. Крышкая, Н. В. Выкарыстанне сродкаў візуалізацыі на ўроках беларускай мовы і літаратурнага чытання [Электронны рэсурс] / Н. В. Крышкая, Т. С. Шынкярэнка // Наука – образованию, производству, экономике : материалы 74-й Региональной научно-практической конференции преподавателей, научных сотрудников и аспирантов, Витебск, 18 февраля 2022 г. – Витебск : ВГУ имени П. М. Машерова, 2022. – С. 293–295. – Режим доступа: <https://rep.vsu.by/handle/123456789/31586>. – Дата доступа: 27.01.2023.